אמאי קא סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא. תימה דליהמניה במיגו דלי בעי אמר שטרא מעליא הוא ותירץ ר"י בר' מרדכי דלא אמרי' מיגו להוציא ממון (כ) ומה שהוא מוחזק בקרקע אינו כלום דקרקע בחזקת בעליה קיימת כיון שאין לו שטר ולא חזקה אלא בדברים בעלמא שאומר שטרא מעליא הוה לי ואירכס ולא אמרי' מיגו אלא להחזיק ממון שיכול לפטור עצמו ע"י מיגו אי נמי אם יש לו שטר או חזקה וזה בא לסבול רחייתו אז זה יכול לקיימו ע"י מיגו כמו קמי דידי זבנה מינך מיגו דלי בעי אמר מינך זבינתיה ואכלתיה שני חזקה ואין נראה לר"י מדלא מפרש טעמא הכי בהדיא משמע דלאו משום הכי הוא ונראה לר"י דטעמא דרב יוסף דלא אמרי' מיגו הכא כיון דליתא ליה הכא מיגו אא"כ שקר תחלה שהולכך לשקר תחלה ולומר והא שטרא א"נ משום הכי לא אמרי' הכא מיגו משום דהוי מחזר וטוען דמעיקרא טוען והא שטרא ועתה מחזר בו ומודה דחספא בעלמא הוא אלא שטרא מעליא הוה ליה (ד):

והלכתא כוותי' דרבה בארעא. רבינו שמואל פירש דמספקא ליה כמאן הלכתא וצריך לחזוק ולפרש ונחלק בין ספיקא דתרי ותרי לספיקא דדינא דהא דלא אוקמה בחזקת מרה קמא כמו בנכסי דבר שטיא דאמרי' (כתובות דף כ.) אוקי תרי בהדי תרי ואוקי נכסי בחזקת בר שטיא התם הוו תרי ותרי כמאן דליתנהו דמי ואוקמי' ארעא בחזקת מרה קמא אבל הכא דמספקא לן דינא כמאן התם לא שייך כולי האי למימר אוקמה אחזקת מרה קמא ^ו ונוטיא מיד המוחזק ודומק הוא ועוד דהילכתא משמע דלגמרי פוסק כרבה ולא מספק אפי' עבד כרב יוסף בדיעבד לא עבד ונראה לר"י דהיינו טעמא דהלכתא בארעא כרבה וכרב יוסף בזוזי משום דאמרי' מיגו לאוקמי ממונא ואית לן לאוקמי ארעא בחזקת מרה דקיימא השתא ובהכותב (כתובות דף פה. ושם) דאמר מיגו דיכולי למימר לא היו דברים מעולם יכלי למימר הני סיטרא מינהו אף על גב דמיגו להוציא לא אמרינן שאני התם דאיכא שטרא.

נפק עליה קא דקא אביי ארעא דיתמי. פירוש יצא הקול שהוא של יתומים אבל אין לפרש דיצא הקול דמתחלה היה של אביהם אבל עכשיו לא היו יודעין דא"כ הוה מצי למימר לקוחה היא בידי אמור

אמר ליה שטרא זייפא הוא גחין לחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא הוא מיהו שטרא מעליא הוה לי ואירכס ואמינא אינקיט האי בידאי כל דהו [ה]אמר רבה [ו]אמה לו לשקר אי בעי אמר [ז] ליה שטרא מעליא הוא אמר ליה רב יוסף אמאי [ח] סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא ההוא דאמר [ט] לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך והא שטרא א"ל שטרא זייפא הוא גחין לחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא [י] מיהו שטרא מעליא הוה לי ואירכס ואמינא אינקיט האי בידאי כל דהו אמר רבה מה לו לשקר אי בעי אמר ליה שטרא מעליא הוא א"ל רב יוסף אמאי קא סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר רב אידי בר אבין הלכתא כוותיה דרבה בארעא והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי הלכתא כרבה בארעא דהיכא דקיימא ארעא תיקום [יא]והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי דהיכא דקיימי זוזי לוקמי: ההוא ערבא דאמר ליה ללוה הב לי מאה זוזי דפרעתי למלוה עילוך והא שטרא אמר ליה לאו פרעתיך אמר [יב] לאו הדרת שקלתינהו מינאי שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כי האי גוונא מאי [יג]שלח ליה אביי מאי תיבעי ליה הא איהו דאמר הלכתא כוותיה דרבה בארעא והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי דהיכא דאוקמו זוזי לוקמו [יד]והני מילי דא"ל הדרת אוזפתינהו מינאי אבל א"ל הדרתינהו ניהלך מחמת דהוו שייפי וסומקי אכתי איתיה לשעבודא דשטרא רבא בר שרשום נפק עליה קלא דקא אכיל ארעא דיתמי א"ל אביי אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה ארעא במשכונתא הוה נקיטנא מאבוהון דיתמי והוה לי זוזי

אמר ליה שטרא זייפא הוא. הסטר מזויף וגם שני חזקה לא החזקת: **גחין.** בעל הסטר: **לחיש לרבה.** בנתת שלא (ו) שמע המערער: **אין שטרא זייפא הוא.** פי' ר"ח לאו שטרא זייפא ממש אלא כמו שטרא זייפא שלא נכתב על מכירה זו ומאי נייהו שטר אמנה דהוא בטל מיהו אי לאו דאודי בטענתיה דתובע דשטרא זייפא הוא לאו כל כמיניה שהרי העדים מכירים תחימת ידיהם ומשום הכי אמר רבה מה לו לשקר ולומר שטרא מעליא הוה לי ואירכס לימא האי שטרא לאו זייפא הוא דלאו הוה בעי לקיומיה מקיים ליה. א"נ איכא לפרושי זייפא שטר מזויף ממש שזייף תחימת העדים יפה וטועים העדים כסבורים תחימת ידיהם היא ומקיימים את הסטר והלכך מצי לקיים את הסטר ולומר שטרא מעליא הוא. א"נ מצי לקיימו בעדים שקרים שחתמו לו. ולאשון עיקר: **לחיש ליה לרבה.** גרסינן. לרבה מלך מקמי דרב יוסף כדאמרינן בשלהי דברכות (דף סד.) והיה רב יוסף תבירו מקשה לו: **אמאי קא סמכת אהאי שטרא.** דהא שני חזקה ליכא והאי שטרא חספא בעלמא הוא (ז) וכיון דאודי אודי. ולא דמי לשאר מה לו לשקר שבגמרא ששתי טענות יכולות להיות אמת אותה שהוא טוען ואותה שהוא היה יכול לטעון ולא טען דאמרי' מיגו אבל הכא דמי למה לו לשקר במקום עדים שהרי כל כחו וחזקתו בקרקע זו על ידי האי שטר הוא והיאך נאמר מה לו לשקר בשטר זה אי בעי אמר שטרא מעליא הוא והלא מודה שהשטר פסול והודאת בעל דין כמאה עדים (ב) ואילו בלו שני עדים שאמרו שהוא פסול ליכא תו מה לו לשקר: **הב לי מאה זוזי כו'.** כפלוגתא דלעיל ובאותם הטעמים: **הלכתא כוותיה דרבה בארעא.** באותו דין ראשון דלעיל מספקא ליה לרב אידי בר אבין טעם של מי משניהם נראה יותר הלכך פוסק בראשון כרבה דאמרינן מה לו לשקר ויעמוד על מקומו דכיון דלא אתבירו טעמיהם של רבה ורב יוסף המוציא מחבירו

עליו הראיה. וגבי זוזי שהלוה מוחזק ולא בעל השטר אמרינן יציא בעל השטר ראיה ויטול דהיכא דקיימת ארעא תיקום ולא נוטיא מספק וכן זוזי היכא דקיימי ליקום וכן הלכה. ואע"ג דפסקינן הלכה כרב יוסף בשאר ענין ומתניה (לקמן דף קיד:) מכלל דבכולי גמרא הלכה כרבה ולא כרב יוסף והכא פסקינן הלכה כרב יוסף לא קשיא דהא בהך פלוגתא נמי פסקינן כרבה: **דפרעתי למלוה עילוך.** כגון ערב קבלן א"נ כגון שאמר המלוה בשעת ההלואה ממי שארצה אפרע: **והא שטרא.** שטר שהיה לו למלוה עליך והחזירו לי לפי שפרעתי מובו והרי אתה משועבד לי בשטר זה כמו שהיית משועבד לו: **אמר.** ליה לערב וכי לא פרעתיך בתמיה: **לאו הדרת ושקלתינהו מינאי.** וכמי שלא פרעת דמי ולוה לא הודה לו בכך: **כה"ג מאי.** דלא דמי כל כך לשטר מלוה דלעיל דפסקינן כרב יוסף דהתם מודה היה בעל השטר ששטר אמר לו ונאבד ולקח את זה להיות בידו לזכות ואותו מזויף הוא ממש דלא נכתב על מלוה (ח) זה הלכך הפסיד דהיכא דקיימי זוזי תיקום אבל הכא לא היה לערב שטר אחר מעולם כי אם זה והלכך אע"ג דפרעתינהו כיון דהדר שקלינהו כאילו לא פרעתינהו דמי וחייב לפרעו או דלמא מ"מ מודה הוא שפרעו וקיימא לן (ג) שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו והאי שטרא חספא בעלמא הוא: **אלא ליה אביי והא אם הוא דאמרת הלכתא כוותיה דרב יוסף כוזוי.** שמעינן מהכא דשטרא זייפא דאיירי בה רבה ורב יוסף לאו זייפא ממש דהוא שקר וכי זייף וכתב בכה"ג לדברי הכל ואפי' לרבה פסול הוא אלא כה"ג כגון שטר פרוע שנמחל שעבודו או כגון שטר אמנה שלא ניתן ליכתב וכיוצא בהן פליגי רבה ורב יוסף ואביי משוה ליה להאי שטרא דשטרא דאיירי ביה רבה ורב יוסף ואמר כיון דמודה הערב (ט) דפרע אלא הדר ושקלינהו להנהו זוזי אע"פ שהשטר ביד הערב לא מחייבינן לוה לשלומי כן פי' ר"ח. ולי נראה דה"ה לזייפא ממש. וקפסיק גמרא ואזיל: **וה"מ.** דאמרינן היכא דקיימי זוזי תיקום ולא מיחייב לוה לפרוע לערב היכא דטעין ערב כדאמר לעיל דאמר פרעתינהו אבל הדר יוסתינהו מנאי דערב גופיה מודה שהשטר שבידו נמחל שעבודו: **אבל.** אי טעין ערב אני החזרתי לך אותם מעות עצמן משום דהוו שיפי ניסוף צורתן ולא היו יוצאין בהוצאה כמו הסף מטבע של חבירו (ב"ק דף לח.): **וסומקי.** הללו נחשתן יותר מדאי נמצא שעדיין לא פרעו: **אכתי איתיה לשעבודא דשטרא.** וכאילו טעין לא פרעתני דמי: (י) **ארשום נפיק עליה קלא דקאכיל ארעא דיתמי.** כדמפרש לקמיה דבמשכון היתה אלא עד עכשיו שכלו שני משכנתא והלכך נפק עליה קול של עדות אמת דמהשתא אכיל ארעא דיתמי: **משכנתא. גבאי מאבוהון הוה.** במשכנתא דסורא דכתבי הכי במשלם שניא אלין מיפוק ארעא דא בלא כסף (לקמן לה:) ובימי אביהם אכלתיה שני חזקה:

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פט"ו מהל' טוען ונטען הל' ט סמג עשין נה טוש"ע מ"מ סי' קמו סעיף כה:
לז ב מיי' פי"ל מהל' מלוה הלכה ו סמג שם טוש"ע מ"מ סי' פג סעיף ד:
לח ג ד מיי' שם הלכה מ וסמג שם טוש"ע שם סי' נז סעיף ב:

רבינו גרשום

חספא בעלמא הוא דהא איהו מודי דזייפא הוא. הלכ' כוותי' דרב' בארעא דאמרינן מה לי לשקר משום דכיון דמחזיק הוא בארעא תיקום ברשות מאן דמחזיק בה דאוקי ממונא בחזקת מריה ולא מפקינן מיניה עד דמייתי אידך ראיה דלא זבנה ניהליה. והלכ' כוותיה דרב יוסף דאמר האי שטרא חספא בעלמא הוא ואוקמי' זוזי ברשות דמחזיק בהון דאמרינן היכא דקיימי זוזי לוקמי ולא מפקי מיניה. מאי תיבעי ליה להאי רב אידי ב"ר אבין והא איהו גופיה אמר הלכתא כותי' כו'. והני מילי דאמרי' בזוזי היכי דקיימי לוקמן היכי דאמר האי ערב הדר מודי דפרע ליה לוה אבל אי אמר הדרתינהו לך דמכל מקום מודי ליה לוה אבל אי אמר הדרתינהו לך מחמת דהוו שיפי וסומקי שנתגררו זה בזה ונתגלו נחושתן אכתי איתא לשעבודא דהאי שטרא ואית ליה לשטרא למגביה הואיל וזה אומר שלא קבלו בפרעון:

מסורת הש"ס

(א) [לעיל דף לח. וש"נ], (ב) [ב"מ ג.], (ג) [כתובות פה.], (ד) [ועי' תוספות ב"מ ב. ד"ה וחכ].

גליון הש"ס

גמרא אמר רבה מה לי לשקר. עיין בב"מ דף ב ע"א תוס' ד"ה וחכ ודף קנט ע"א תוס' ד"ה והא: **תוס'** ד"ה **והלכתא** כו' **ונוציא** מיד המוחזק. עיין לקמן דף מא ע"א בהשב"ם ד"ה מיסיגין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי בעי אמר שטרא כל"ל ותיבת ליה נמחק: (ב) שם אמאי קא סמכת: (ג) שם ההוא דאמר ליה לחבריה: (ד) שם זייפא הוא מיהו: (ה) שם אמר ליה לאו הדדת: (ו) רשב"ם ד"ה גחין וכו' שלא ישמע: (ז) ד"ה אמאי וכו' דכיון דאודי: (ח) ד"ה כה"ג מאי וכו' מלוה זו הלכך: (ט) ד"ה שלח וכו' דמודה הערב דאיפרע אלא: (י) ד"ה רבא בר שרשום נפיק: (כ) תוס' ד"ה אמאי וכו' ממון מוחזקתו דמה שהוא מוחזק:

זוזי אחריני גביה. שנתחייב לי שמין משכון עליהן ואמרי לאחר שכלו שני משכנתא אם אחזיר הקרקע ליתומים ואשאל להם חוב שיש לי על אביהם צריך אני לישבע דאמור רבנן הבא ליפרע כו' ואע"פ שיש בידי שטר חוב מחייבני שבועה: **אכבשה.** תעליס אותה: **לקוחה היא בידי.** דהא אכלתיה שני מזקה בחיי אבוהון: **מהימננא.** כלא שבועה דמין נשבעין על הקרקעות ג) ועוד דחזקת שלא שניס במקום שטר קיימת: **אמר ליה.** אביי הא דחשבת בדעתך דאי בעינא טענינא לקוחה היא בידי כיון דידיעה מילתא דמשכנתא (ו) איתנחית בה לא מצית למיטען לקוחה היא בידי דהא קלא ערעא דיתמי היא קלא ועדות דארעא דיתמי היא דהשתא שלימו שני משכונתא וכיון דידעת דאית קלא עלך דארעא דא משכנתא היא גבך ולא לקוחה אין לך מחאה גדולה מזו והיה לך להזהר בשטרך הלכך זיל הדר ארעא ליתמי השתא וכי גדלי יתמי שיהו בני מיעבד מצוה דהיינו מבן שלש עשרה שנה ואילך דהוי חייב במצות אשתעי דינא בהדייהו על שטר חובך שיש לך על אביהם תשבע ותיטול כדין הבא ליפרע מנכסי היתומים דכל זמן שהם קטנים אין יורדין לנכסיהם לגבות מהן כדאמרינן בערכין בפרק שוס היתומים (דף כב.) אין מזקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהן וכדפסיק התם [שם:] רבא הלכתא אין מזקקין לנכסי יתומים ואם אמר תנו נותנין הלכך ממתינין להם עד דגדלי דהיינו מבן י"ג שניס ואילך כדמוכח התם. והא דאמרינן בפ' מי שמת (לקמן דף קנו.) ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' ה"מ שמוכר לצורך הולאתו אבל לפרוע חוב אביו בית דין מוכריס מבן י"ג ואילך. ואי נמי מלוה על פה היא כי גדלי לישתעי דינא בהדייהו וישבע ויטול כדאמר רב פפא בשמעתא בתרייתא דמכילתין [קנו.] הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין והני מילי שיש עדים שהלוהו וישבע שלא פרעו ויטול: **אתא ההוא גברא אמר אנא קריביה טפי.** ומתוך שלא נודע מי קרוב יותר החזיק אותו האיש בקרקע לפי שהיה אצלם יותר כדאמר רב נחמן לקמיה [לד:] גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי כל דאליס גבר: **לסוף.** שנה או שנתיים: **אודי ליה.** ההוא מחזיק לרב אחדי בר אבין: **אוקמה רב חסדא בידיה.** דרב אחדי: **א"ל.** רב אחדי לרב חסדא: **לחדר לי.** ההוא גברא פירי דאכל מההוא יומא עד האידנא מן היום שמת קרובי שאכלם שלא כדין: **אמאן קסמכת.** לזכות באילן: **אהאי.** אהודאת פיו שמודה עכשיו שאתה קרוב יותר והא איהו אמר עד השתא אנא קריבנא טפי ואכל פירות בדין כל דאליס גבר וזה שמודה עכשיו הרי הוא כנותן לך (ז) את האילן מדעתו אף על פי שלא זכית בו מן הדין: כיון

אמור רבנן הבא ליפרע בו'. תע"פ שאף בשבועה לא היה יכול ליפרע מהם עד שיגדלו כדקאמרינן ולכי גדלי אישתעי דינא בהדייהו לא היה מקפיד על ההמתנה אלא על השבועה ונראה דרבא בר שרשום סבר כרב הונא בריה דרב יהושע דמפרש (מ) טעמא בשילהי מכילתין (דף קעד.) טעמא דאין מזקקין לנכסי יתומים משום צרי דאי כרב פפא דמפרש משום דפריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו א"כ אפילו יהא אמת כדבריו לא היה יכול לעכב להם הקרקע בחובו כיון דלאו בני מיעבד מצוה נינהו וכדרב הונא נמי פסקינן התם: **אכבשיה** לשטר **משכנתא ואוכלה שיעור זוזי.** דוקא משום דכבש לשטר משכנתא מצי למימר לקוחה היא בידי דלא היה ידוע דבתורת משכנתא אתא לידיה דאי הוו ידעי דמעיקרא בתורת משכנתא אתא לידיה לא היה טוען רבא בר שרשום שיכול לומר לקוחה היא בידי מידי דהוה אאומן ואריס דאין לו חזקה בשדה אריסותו כיון דידוע דמעיקרא בתורת אריסותא אתו לידיה וכן דברים העשויין להשאיל ולהשכיר וגזלן (ע) דמעיקרא ידעינן דגזל שדה זו דאין לו שום חזקה: **מיגו דאי בעי למימר לקוחה היא.**

ותימה מאי דעתיה דרבא בר שרשום דאפילו אי טענין לקוחה היא בידי שבועת היסת לעולם צריך דהכי דאין נשבעין על קרקעות מדאורייתא מדרבנן נשבעים כמו שדקדק רב האי גאון מההיא דהכותב (כתובות דף פז.) הפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרוע לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא אמר רבא שתי תשובות בדבר כו' ועוד דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אלמא דמדרבנן נשבעין וה"ה שבועת היסת דמ"ש ויש לומר דאין נשבעין שבועת היסת אלא היכא דטענין בדי אבל הכא לאו טענת בדי הוא שאין ודאי ליתומים שקרקע זו אינה לקוחה בידו הלכך אי הוה טענין לקוחה היא בידי לא הוה צריך שבועת היסת:

לקוחה היא בידי לא מצית אמרת. אף על גב דאי הוה אמר לקוחה היא בידי הוה נאמן מ"מ לא הוי מיגו והכי פירושו דלא מצית אמרת לא היית יכול להעיז פניך ולומר כן כיון דנפק קלא ואין כאן מיגו וכענין זה יש בפרק שני דקדושין (דף נ.) ומה אם ילדה לומר מזיד הייתי לא משוי נפשיה רשיעא פי' אינו אומר ברצון מזיד הייתי ואין כאן מיגו אבל ודאי אם אמר מזיד הייתי פשיטא דמהימן: **קריביה** דרב אחדי שבק דיקלא. אי לא גרסינן אלא שבק דיקלא ל"ל שלא היו לו בנים והקרוב יותר יורשו ואי גרס לקריביה יש לומר שהיו לו בנים להכי אילטריך ליה למימר דיקלא לקריביה: **ה"ג** לסוף אודי ליה. ולא גרים דאיהו קרוב

זוזי אחריני גביה ואכלתה שני משכנתא אמינא אי מהדרנא (ו) לה ארעא ליתמי ואמינא דאית לי זוזי אחריני גבי (ב) דאבוכון אמור רבנן (ג) הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה (ג) אלא אכבשיה לשטר משכנתא ואוכלה שיעור זוזי (ד) דמיגו דאי בעינא אמינא לקוחה היא בידי מהימנא כי אמינא דאית לי זוזי גביכו מהימננא א"ל לקוחה (ד) בידי לא מצית אמרת (ד) דהא איכא עלה קלא דארעא דיתמי היא אלא זיל אהדרה ניהלייהו וכי גדלי יתמי אשתעי דינא בהדייהו: קריביה דרב אידי בר אבין שכיב ושבק דיקלא רב אידי בר אבין אמר אנא קריבנא טפי (ה) והאהוא גברא אמר אנא קריבנא טפי (ז) לסוף אודי ליה דאיהו קריב טפי (ח) אוקמה רב חסדא בידיה א"ל (ט) ליהדר לי פירי דאכל מההוא יומא עד השתא אמר זה הוא שאומרים עליו אדם גדול הוא אמאן קא סמיך מר אהאי הא קאמר דאנא מקרבנא טפי אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא כיון

טפי אלא לא היה רוצה לחלוק עם רב אחדי ונתן לו הדקל בחנם ולא בשביל שהיה קרוב יותר ומשום הכי קאמר רב חסדא הא איהו דאמר אנא קריבנא טפי שמרצונו נתן לך ולא בשביל שאתה קרוב יותר ואביי ורבא סברי כיון דאודי אודי (י) ומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני שהוא יותר קרוב ולשון אודי לחזק הוא וכן סברת אביי ורבא ואין לפרש דגרסינן דאיהו קרוב טפי והיה טוען (כ) דלא אכל פירות ולרב אחדי היו לו עדיס שאכל והא דקאמר איהו קאמר אנא קריבנא טפי פירוש מעיקרא והואיל וכן השתא נמי מהימן במאי דאמר שלא אכלה במיגו שלא היה מודה וס"ל דאמרינן מיגו במקום עדיס כדנסמוך דא"כ הוה ליה למימר הא איהו (ל) אמר לא אכלתי ואי בעי אמר אנא קריבנא טפי ועוד א"כ הוה ליה לאסוקי נמי הכא בהאי לישנא כדמסיק בסמוך אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא [מה לי לשקר במקום עדיס לא אמרינן] וגירסת ר"ח נראה לר"י עיקר דלא גרים לסוף אודי ליה אלא גרם לסוף אייתי סהדי דאיהו קרייביה ולא גרם קרוב טפי שלא היו מעידים שרב אחדי קרובו היה טפי מההוא גברא אלא היו מעידים שרב אחדי קרובו היה וההוא גברא לא היו מכירים אם הוא היה קרובו או לאו ולא היה לו שום עדי קורבה ואפי' (מ) גרם טפי מצינו לפרש טפי מכל אותם שהיו העדים מכירים לכך אוקמה רב חסדא בידיה דרב אחדי דהוי רב אחדי ואלאי וההוא גברא ספק והיה רב אחדי תובע גם הפירות כיון שהודה שאכל ורב חסדא פטר ליה במיגו דאי בעי אמר לא אכלי כי אמר נמי אכלי ודידי אכלי מהימן (נ) ורבא ואביי סברי כיון שאכל פירות ואודי חייב לשלם ולא מהימן במיגו הואיל והקרקע יולא מתחת ידו מן הדין דבקרקע ליכא מיגו ולא"ת והא לקמן (דף לד.) אמרינן אי דמיא (מ) לרבי אבא לחד שהדא ולתרתין שנין ולפירי דכשמודה שאכל פירות ואיכא חד שהדא שחייב לשלם מתוך שאינו יכול לישבע אבל אי איכא חד שהדא לא היה חייב לשלם ואמאי נימא כיון שהקרקע יולא מתחת ידו גם הפירות ישלם וי"ל דהתם מיירי שאומר שאכלה שלא שניס והעד אינו מעיד אלא משניס דהתם ודאי אי לא הוה חד שהדא פשיטא דפטור אע"פ שהקרקע יולא מתחת ידו דאי מהימן במאי דאמר דאכלה שלא שניס לא היה לנו להוציא הקרקע מידו כיון דאכלה שני חזקה ואיכא למימר דנאמן לו שאכלה שלא שניס אבל לא נאמין שלקחה אלא בגזל אכלה כדאמרינן בהמזקין (גיטין דף נד: ושם) דנאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ספר תורה דלא דמי דהתם (ע) ד)(אף על פי שספר תורה) כיון שהוא ביד לוקח כאילו יש עדיס שנכתבו לשמן (פ) מ"מ מפסיד שכרו כיון שמודה שאין חייבין לו כלום:

ואי

ו) כתובות דף פז. [לעיל ה: ע"ש תוס' ד"ה אע"ג ניתנין לד:]. ב) [ועי' שטמת הרי"ף והגלא"ן]. ג) [שבועות מב:]. ד) רש"ל מת"ז.

גליון הש"ם

רשב"ם ד"ה לקוחה היא בידי בו' דאין נשבעין על הקרקעות. עיין לקמן דף קכח ע"ל כרשב"ם ד"ה לגוזר:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מהדרנא ארעא כ"ל ותיבת לה נמחק: (ב) שם גבי אבוכון כ"ל ותות ד' נמחק: (ג) שם אלא בשבועה אכבשיה לשטר משכנתא בידי ואוכלה שיעור זוזי וחי כ"ל ותיבת אלא נמחק: (ד) שם לקוחה היא בידי: (ה) שם אנא קריבנא טפי אתא ההוא גברא: (ו) רשב"ם ד"ה א"ל אחדי וכו' דמשכנתא את נחית וכו' אין ב"ד יורדין וכו' כי גדלי יתמי ליתמי וכו' שיש עדיס שהלוהו וישבע. נ"ב נראה מכאן דאפי' מת מוך הזמן לא גבי מיתומים קטנים כלא שבועה דכיון שהם קטנים מחייבין טפי לגרר וכך היא דעת ר"י בפ"ק סוף דף ה' בד"ה ואפי' מימתי וכ"כ בהגהת אשירי שם אבל מאשירי בפ"ק סימן ע' תולק על זה אלא דאפי' מיתומים קטנים גבי מת מוך הזמן לא מחייבין לגרר מוך הזמן וכך היא דעת רוב הגאונים וכבי נקטינן: (ז) ד"ה אהאי וכו' כמותן לך עכשיו את כאילן: (ח) תוס' ד"ה אמור וכו' דמפרש בשילהי כ"ל ותיבת טעמא נמחק: (ט) ד"ה אכבשיה וכו' ונוכן דידעי' דמעיקרא גזל שדה זו: (י) ד"ה ה"ג לסוף וכו' אודי דמסתמא: (כ) בא"ד שלא אכל פירות ולרב אחדי היו לו עדיס שאכל וקאמר רב חסדא הא איהו קאמר אנא קריבנא טפי: (ל) בא"ד הא איהו דאמר וכו' ועוד דהוה ליה למיפרך ולאסוקי נמי כ"ל ותיבת ס"ל נמחק: (מ) בא"ד ואפילו אי גרס' טפי: (נ) בא"ד מהימן ואביי ורבא סברי: (ס) בא"ד אי דמיא הא דרבי אבא לחד: (ע) בא"ד דלא דמי דהתם בספר תורה כיון כ"ל ותיבת אע"פ נמחק: (פ) בא"ד ומכל מקום:

לט א מי' פי"ד מהל' מלוה הלכה ח סמג עשין פד טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף יח:

מ ב מי' פי"ד מהלכות טוען הלכה ח ועיין בהסגות ובמגיד משנה סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמט סעיף כח:

מא ג מי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף כ וסעיף כב ומי' קנ סעיף ח ועי' שם:

מב ד ה מי' שם סע"ו הלכה ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי קנט ס"ד:

רבינו גרשום

וכי גדלי יתמי אשתעי דינא בהדייהו משום דאי דקאמרת הבא ליפרע מנכסי יתומים (קטנים) לא יפרע אלא בשבועה מיתומים גדולים קאמר אבל מנכסי יתומים קטנים אפילו בשבועה לא יפרע דהכי קיי"ל אין מרציאין מנכסי יתומין אלא ח) לאכילת רבית: לסוף אודי ליה ההוא גברא דתפיס דלא הוי קריב ליה כותיה. א"ל רב חסדא והו שאומרים וכו' אמאי קא סמך מר אמלתיה דהאי דמודי ליה השתא. בזמן דהוי אכיל להו לפירי הוה קאמר דאנא קריבנא טפי ובדין אכל ולא מהדר לך דמי פירי. ואביי ורבא לא סבירא להו דרב חסדא אלא כיון דאודי אודי:

ח) נראה ל"ל אא"כ היסה רבית אוכלת בהן (והוא כענרכין דף כב ע"א):

ואי טעין ואמר לפירות ירדתי בו. פי׳ מתלה כי ס״ל מאי בעית בהאי מרעא אע״ג דבשעה שאכל היה בעל השדה יכול לעכב ולא היה נאמן לומר לפירות הורדתני מיהו כיון שכבר אכלו וזה בא להוציא נאמן לומר לפירות ירדתי וא״ת מאי איריא משום דלא חציף תיפוק ליה משום דתפיס מידי דהוה אמטלטלין שאין עשויין להשאיל ולהשכיר דאי אמר לקוחין הן בידי נאמן וי״ל דאיצטריך טעמא דלא חציף אם לקטן והניח ברשות שאינו שלו דלא תפיס בהן וא״ת כי לא אמר נמי לפירות ירדתי אלא דאייתי סהדי דאכל ב׳ שנים כי הך דשמעתין יהא נאמן בטענתיה במיגו דאי בעי אמר לפירות ירדתי לאו פירכא היא דאין זה מיגו שהרי בא לתפוש גם הקרקע ודוקא פירי דתרתי שנין הדרי אבל פירי דשנה שלישית לא הדרי דאי מהימן במאי דאמר שאכלה שלש שנין גם הקרקע תהיה שלו:

איזיל ואגדריה לדיקלא. פי׳ לגדור תמרים שעל הדקל דגדירה שייכא בתמרים ולא פירי בקליפת הדקל דא״כ ה״ל למימר ואיקטליה דתמרי׳ בפ׳ כל הנשבעין (שבועות דף מו. ושם) אר״נ האי מאן דנקיט נרגא ואמר איזיל ואקטליה לדיקלא דפלניא כו׳ ונראה לר״י ולריב״ם שאם היה בא לקנות הדקל עצמו לא היה נאמן דדוקא פירות הוא דעבדי אינשי דמזגני אבל דקל אין דרך בני אדם למכור לקון תדע דתמרי׳ בפ׳ החובל (ב״ק דף לא: ושם) שורי הרגת נטיעותי קצצת אתה אמרת לי להרגו אתה אמרת לי לקצצו פטור ופריך א״כ לא שבקת חיי לכל ברייה וכו׳ משמע דאינו נאמן במיגו דאי בעי אמר מכרת לי לקצצו: **לא חציף אינישׁ.** לאו משום דקאמר בפרהסיא איזיל ואיגדריה קאמר דלא חציף דאפילו ליקט בצנעא נמי שייך לא חציף אינשׁ אם לא שלקחם דרך גניבה:

אי הכי אפילו ארעא נמי. למאי דפרישית לעיל דאינו נאמן אלא בפירות שלקט כבר אבל מכאן ואילך אינו נאמן אפילו בפירות אע״ג דשטרא (ב) בפירי לא עבדי אינשי ליה לפרש אפילו ארעא אם הוא טוען שהקרקע שלו שלקחה לא יחזיר פירות שכבר אכל אבל קרקע פשיטא שיחזיר דאינו נאמן להכא: **היינו נסבא דר׳ אבא.** לא אקרקע קאי דפשיטא שמחזיר הקרקע אחר שאין לו שנים עדים אלא השתא נמי אפירי מסיק וסבר השתא כאילו חד סהדא לאורועי למחזיק קאתי על הפירות שאכל ואינו יכול לכפור ולימא לא אכלתי וכאילו בא לחייבו שבועה על הפירות אם יכפור ויאמר לא אכלתי ואע״פ שמעיד שהמחזיק בה ג׳ שנים כיון דאין אחר עמו הרי כאילו אינו מעיד על החזקה אלא נעשה עד אחד לתובעו פירות הכי ס״ד וטועה עד דאמר (ו) אני

כיון דאודי אודי: (ו)זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתיה הוא והאי אייתי סהדי דאכל שני חזקה אמר רב חסדא (ז)מה לו לשקר אי בעי א״ל מינך זבינתה ואכלתיה שני חזקה אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה מינך זבני ואכלתיה שני חזקה אזל אייתי סהדי דאכלה תרתי שני (ז)אמר רב נחמן (א)הדרא ארעא והדרי פירי אמר רב זביד (ב)אם טען ואמר לפירות ירדתי נאמן לאו מי (ד)אמר רב יהודה (ג)האי מאן דנקיט מגלא ותובליא (ה) ואמר איזיל איגדריה לדיקלא דפלניא דזבניה ניהלי מהימן (ה)(אלמא) לא חציף אינישׁ דגזר דיקלא דלאו דיליה הכא נמי לא חציף אינישׁ למיכל פירי דלאו דיליה אי הכי ארעא נמי ארעא אמרינן ליה אחוי שטרך אי הכי פירי נמי שטרא לפירי לא עבדי אינשי ההוא דאמר (ב) לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א״ל מינך זבנית ואכלתיה שני חזקה אייתי חד סהדא דאכלה תלת שני סבור רבנן קמיה דאביי למימר היינו נסבא דרבי אבא (ו)דההוא גברא דחטף נסבא מחבריה אתא לקמיה דרבי אמי הוה יתיב ר׳ אבא קמיה אייתי חד סהדא דמיחטף חטפא מיניה אמר ליה אין חטפי ודידי חטפי אמר רבי אמי

היכי

עדות (ד) זכות אבות מינך זבינתה ואכלתיה שני חזקה הלכך מיגו דמאי טעין הכי ויזכה בטענה זו והוא לא תפש לטעון כי טעין נמי של אבותיו אע״ג דמכחיש להו לעדים מהימן: **מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן.** כלומר כל טענה שאדם טוען כגון זה שאמר של אבותי ואתה רוצה לקיימה על ידי מה לי לשקר וטענה זו מכחשת עדים כי הכא לא מהימנינן ליה שהרי העדים מעידים שטענתו שקר והיאך תקיימנה על ידי מה לי לשקר הלא ודאי משקר הוא וחזקת השלש שנים אינה כלום דהויא לה חזקה שאין עמה טענה והכי הלכתא: **אזיל ואייתי סהדי דאכלה תרתין שנין.** ועדיין היה מחזר לבקש עדות של שנה שלישית ולא מצא: **אמר רב נחמן הדרא ארעא.** דבתרתין שנין לא הויא חזקה: **והדרי פירי.** של ב׳ השנים שאכל שלא כדין דהא לא טעין מעיקרא אלים הייתי ולפירות ירדתי דמהימנינן ליה כדלקמן דשטרא לפירי לא עבדי אינשי. והני מילי בדאיכא סהדי דאכלינהו לפירי (ח) אבל

מי ליכא סהדי דאכלינהו לפירי אלא בהודאת פיו והוא טוען דזבנתיה מינך ואכלתיהו לפירי דארעא ופירי דידי נינהו ארעא כיון דלית ליה ראיה בשטר ולא עדי חזקה הדרא למרא ואייב שבועת היסת על הפירות דזבנינהו מינה דמיגו דמאי (ב) אמר לא אכלתי פירות כי אם מעט כגון עייל כורא ואפיק טפי מכורא דבהכי הוה חזקה כדלקמן (לו.) כי אמר אכלי טובא ודידי אכלי מהימן דאין כאן מה לי לשקר במקום עדים שאין יודע אם לקח קרקע זו מבעליה אם לא אלא לפי שאבד שטרו בתוך ג׳ שנים מפסיד ולא דמי להא דאמרי ורבא דפליגי עליה דרב חסדא לעיל (ע״א) דהתם כיון דאיתברירא מילתא דרב אידי קרוב עפי הרי נודע שאין לו חלק בקרקע ופירות שאכל שלא כדין אכל ואפי׳ בהודאת פיו ליחייב: **אמר רב זביד אי טעין כו׳.** מילתא באפי נפשה היא. והכי קאמר אם מתחילה כשטענו בעל הקרקע מאי בעית בהאי ארעא אילו לא השיב לו מינך זבינתה אלא לפירות ירדתי כדין אריס ולרביע או שמכרת לי פירות עד עשר שנים: **נאמן.** במה שאכל למפרע ובשבועת היסת דזבינהו מינה ואע״ג דאיכא סהדי דאכלינהו לפירי ושאין הקרקע קנוי לו דלא חציף אינשי למיחת לארעא דחבריה ולמיכל פירי דחבריה בחנם כדמפרש ואזיל. ומיהו מכאן ולהבא לא יאכל בלא עדים ושטר שקנה הפירות דא״כ כל אדם ירד לקרקע חבירו ויאכל פירותיו ויאמר לפירות ירדתי מאחר שלא נחוש לערעורו של בעל הקרקע: **מגלא ותובילא.** כלי גודרי תמרים המגל לגדור ותובילא חבל לעלות לדקל מרוב גובהו. וי״מ תובילא של לקבל פירות: **ואמר.** בפניו: **איזיל ואיגדריה לדיקלא דפלניא.** כלומר אלקוט הפירות: **מהימן.** ושבקין ליה ב״ד לנקט הפירות בלא עדים ושטר אחרי שאין ידוע שהבעלים מוחין בדבר קודם לקיטה ואם אתא חבריה וטען להד״מ אחר שליקט האילן ליתא עליה אלא שבועת היסת אבל מקמי דליגדריה אתא מריה דדיקלא ואמר להד״מ לא מהימן מלקט עד דמייתי ראיה. ודוקא בשטען מתחילה לפירות ירדתי נאמן במה שאכל כבר אבל אם מתחילה טען מינך זבינתה ואח״כ טען לפירות ירדתי בשמכחיש דבריו הראשונים אינו טוען וחוזר וטוען: **אי הכי אפי׳ ארעא נמי.** כי טענין דזבינתה מינך ליהמנוהו בלא עדי חזקה דלא חציף אינשי למיחת בארעא דלא דידיה היא ולמיכל פירותיה: **פירי נמי.** נימא אחוי שטרך: **היינו נסכא דר׳ אבא.** דין זה דומה לאותו דין של נסכא דר׳ אבא. ולא ללמוד מדר׳ אבא היו צריכין דמילתא דפשיטא היא שישלם הקרקע אחרי שאין לו שני עדים ודומיא בעלמא מדמינן אותו. אי נמי לכך היו מדמין האי דינא לנסכא דר׳ אבא כי היכי דלהדר פירי עם ארעא דהוי כמי שיש עדים דאכל פירות דבלא עדים לא מהדרי פירות כדלעיל דרב נחמן אלא קרקע לאוד:

היכי

עין משפט נר מצוה

מג א מיי׳ פט״ז מהל׳ טוען הלכה ו סמג עשין לה טוש״ע ח״מ סי׳ קמה סעיף ג:

מד ב מיי׳ שם פ״ע הל׳ ו סמג עשין לה טוש״ע ח״מ סי׳ קלו סעיף ח:

מה ג מיי׳ שם ופי׳ בהשגות ובמגיד משנה טוש״ע שם ס״ב:

מו ד מיי׳ שם פ״ד הל׳ ח ופ״ד מהל׳ גזילה הלכה יד סמג עשין לה טוש״ע ח״מ סי׳ עה סעיף יג וסי׳ שמד סעיף ג וסעיף ד:

רבינו גרשום

הדרא ארעא והדרי פרי. דאכל למפרע כיון דלא אסהידו אחלת שנין הדרא ארעא והדרא פירי. אמר רב זביד. אמאי הדרי פירי והא אי טעין ואמר לפירות ירדתי שנתמשכנה לו במשכנת׳ דסוריא או אריס אני בה נאמן. האי מאן דנקיט מגלא ותובליא ולפי שהדקלין הם גבוהין כשורצין ללקוט התמרים (ח) מביאין מגל ארוך ומשימין תובליא שהוא סל בראש עץ ארוך ומגביהין הסל כנגד התמרים וחותכין אותם במגל ונופלים התמרים בסל כדי שלא יפלו התמרים לארץ ויתבקעו ויתפלחו: אי הכי. להיכא דאחזיק בקרקע תרתין שנין אמאי לא אמרינן לא חציף אינש דאכל ארעא דלא דידיה ולא מסלקינן ליה ומשני ארעא אמרי׳ ליה אחוי שטרך:

ח) עי׳ בערוך ערך תבליא.

מסורת הש״ס

ח) לעיל דף לח. כ) [שם וש״נ], ג) [לעיל כט.], ד) לקמן דף לו., ה) [שם ליתא אלא הכל דנכרי רב יהודה הן ובכר אלפס כסוגיין דף קעא. קעב. ברש מאי טעמא לא חציף וכו׳ וכ״כ רב אלפס עוד בשבועות פ״ז דף שד:], ו) שבועות דף לב: ולף מז., ז) [תחר לע״ח], ח) [ע״כ שייך לשם].

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ותובלי׳ בידיה ואמר: (ב) שם לאמר ליה לחבריה: (ג) רשב״ם ד״ה ויש פפרים וכו׳ ולאו ליורשו והוא אינו לאו ליורשו: (ד) ד״ה אמר רב חסדא וכו׳ עדות אבות כל״ל ותיבת זכות נמחק: (ה) תוס׳ ד״ה לי הכי וכו׳ דשטרא לפירי וכו׳ אפי׳ ארעא אפי׳ אם הוא: (ו) ד״ה היינו וכו׳ לאמר להו אבי וכו׳:

הגהות חו״י

(א) נ״ב לפי פירושו ר״ל ויש עדים כמה אלכ׳: (ב) נ״ב לפי זה ס״ה כאין עדים וטען קניתי ממך ועדיין לא החזיק נ״ש נ״כ לא משלם פרי מש״כ לעשם שמתב הרמב״ם הוצא בש״ע סימן קמה ס״ג וכש״כ שם:

מוסף רש״י

זה אומר של אבותי. היה הקרקע והרי היא שלי (לעיל לא.). מה לו לשקר. לזה המחזיק כמאי דטעינן דשל אבותיו אמר כו׳ והלכך בהאי מיגו מהימנינן ליה (שם). **מה לו לשקר במקום עדים.** כלומר מכל מי דטעינן דשל אבותיו אמר כו׳ והלכך בהאי מיגו מהימנינן ליה (שם). **מה לי לשקר** במקום עדים כי הכא לא מהימנינן ליה שהרי העדים מעידים שטענתו שקר והיאך תקיימנה על ידי מה לי לשקר הלא ודאי משקר הוא וחזקת השלש שנים אינה כלום דהויא לה חזקה שאין עמה טענה והכי הלכתא: **אזיל ואייתי סהדי דאכלה תרתין שנין.** ועדיין היה מחזר לבקש עדות של שנה שלישית ולא מצא: **אמר רב נחמן הדרא ארעא.** דבתרתין שנין לא הויא חזקה: **והדרי פירי.** של ב׳ השנים שאכל שלא כדין דהא לא טעין מעיקרא אלים הייתי ולפירות ירדתי דמהימנינן ליה כדלקמן דשטרא לפירי לא עבדי אינשי. והני מילי בדאיכא סהדי דאכלינהו לפירי (ח) אבל מי ליכא סהדי דאכלינהו לפירי אלא בהודאת פיו והוא טוען דזבנתיה מינך ואכלתיהו לפירי דארעא ופירי דידי נינהו ארעא כיון דלית ליה ראיה בשטר ולא עדי חזקה הדרא למרא ואייב שבועת היסת על הפירות דזבנינהו מינה דמיגו דמאי (ב) אמר לא אכלתי פירות כי אם מעט כגון עייל כורא ואפיק טפי מכורא דבהכי הוה חזקה כדלקמן (לו.) כי אמר אכלי טובא ודידי אכלי מהימן דאין כאן מה לי לשקר במקום עדים שאין יודע אם לקח קרקע זו מבעליה אם לא אלא לפי שאבד שטרו בתוך ג׳ שנים מפסיד ולא דמי להא דאמרי ורבא דפליגי עליה דרב חסדא לעיל (ע״א) דהתם כיון דאיתברירא מילתא דרב אידי קרוב עפי הרי נודע שאין לו חלק בקרקע ופירות שאכל שלא כדין אכל ואפי׳ בהודאת פיו ליחייב: **אמר רב זביד אי טעין כו׳.** מילתא באפי נפשה היא. והכי קאמר אם מתחילה כשטענו בעל הקרקע מאי בעית בהאי ארעא אילו לא השיב לו מינך זבינתה אלא לפירות ירדתי כדין אריס ולרביע או שמכרת לי פירות עד עשר שנים: **נאמן.** במה שאכל למפרע ובשבועת היסת דזבנינהו מינה ואע״ג דאיכא סהדי דאכלינהו לפירי ושאין הקרקע קנוי לו דלא חציף אינשי למיחת לארעא דחבריה ולמיכל פירי דחבריה בחנם כדמפרש ואזיל. ומיהו מכאן ולהבא לא יאכל בלא עדים ושטר שקנה הפירות דא״כ כל אדם ירד לקרקע חבירו ויאכל פירותיו ויאמר לפירות ירדתי מאחר שלא נחוש לערעורו של בעל הקרקע: **מגלא ותובילא.** כלי גודרי תמרים המגל לגדור ותובילא חבל לעלות לדקל מרוב גובהו. וי״מ תובילא סל לקבל פירות: **ואמר.** בפניו: **איזיל ואיגדריה לדיקלא דפלניא.** כלומר אלקוט הפירות: **מהימן.** ושבקין ליה ב״ד לנקט הפירות בלא עדים ושטר אחרי שאין ידוע שהבעלים מוחין בדבר קודם לקיטה ואם אתא חבריה וטען להד״מ אחר שליקט האילן ליתא עליה אלא שבועת היסת אבל מקמי דליגדריה אתא מריה דדיקלא ואמר להד״מ לא מהימן מלקט עד דמייתי ראיה. ודוקא בשטען מתחילה לפירות ירדתי נאמן במה שאכל כבר אבל אם מתחילה טען מינך זבינתה ואח״כ טען לפירות ירדתי בשמכחיש דבריו הראשונים אינו טוען וחוזר וטוען: **אי הכי אפי׳ ארעא נמי.** כי טענין דזבינתה מינך ליהמנוהו בלא עדי חזקה דלא חציף אינשי למיחת בארעא דלא דידיה היא ולמיכל פירותיה: **פירי נמי.** נימא אחוי שטרך: **היינו נסכא דר׳ אבא.** דין זה דומה לאותו דין של נסכא דר׳ אבא. ולא ללמוד מדר׳ אבא היו צריכין דמילתא דפשיטא היא שישלם הקרקע אחרי שאין לו שני עדים ודומיא בעלמא מדמינן אותו. אי נמי לכך היו מדמין האי דינא לנסכא דר׳ אבא כי היכי דלהדר פירי עם ארעא דהוי כמי שיש עדים דאכל פירות דבלא עדים לא מהדרי פירות כדלעיל דרב נחמן אלא קרקע לאוד:

היכי

היכי נידיינוה דייני להאי דינא. שאילו היו שנים מעידים אותו שחטף היינו מחייבין אותו לשלם שאין אדם נאמן לחטוף דבר מיד חבירו ולומר שלי הוא חוטף אח"כ יש לו עדים להעמיד ממון על חזקתו וזה המוחזק בו אין אדם יכול להוציאו ממנו בלא ראיה והחוטף ממנו נזלן גמור ואי נמי לא היה כאן עד אחד שחטף כי אמר נמי חטפי ודילי חטפי מהימן מיגו דאי הוה בעי הוה אמר לא חטפי שהרי אנו רואים אותו מוחזק בממון אי נמי כי איכא חד (ב) שחטף אילו היה זה מכחישו לומר לא חטפתי היה נשבע שלא חטף להכחיש העד דעד אחד קם הוא לשבועה וגו' דרכים הללו היה הדין פשוט אבל הכא דאיכא עד אחד שחטף וזה אינו מכחישו אלא מודה שודאי חטף ודילהי חטף היכי לידיינו דייני להאי דינא: **לישלם.** דהא מודי שחטף ולא כל הימנו של חוטף לומר שלי חטפתי דהעמד ממון על חזקתו: **ליכא תרי סהדי.** דחטף ובמיגו דאי בעי למימר לא חטפתי מהימן נמי למימר דידי חטפי: **ליפטריה.** (ג) משום דאי מיגו איכא חד סהדא ואי אמר לא חטפי הוה בעי אישתבועי להכחיש את העד: **לישתבע.** את השבועה שהעד מחייבו אינו יכול דהא מודי דחטף והעד מחייבו לישבע שלא חטף להכחיש את העד דהכי משמע קרא (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת וגו' לשלם ממון שהוא כופר והעד מחייבו לא יקום אבל קם הוא לשבועה (ד) להכחיש את העד שלא חטף בממון זה וגבי הך שבועה פסול (ה) כגזלן אבל כל שבועות דהא לית ליה למימר לישתבע דדידיה חטף שאין זו שבועה המוטלת עליו ולמפטריה בלא כלום אי אפשר שהרי הורע כחו של מיגו: **א"ל רבי אבא הוה.** ליה האי חוטף כו'. וה"ג איכא למימר כי האי גוונא כי הוו תרי סהדי דאכלה שני חזקה מוקמינן לה בידא דלוקח ליכא סהדי דאכלה שני חזקה מפקינן לה מיניה ומהדרינן למרה איכא חד סהדא דאכלה שנים לישתבע דעד אחד לשבועה קם אפי' לא הוה קרקע לא משבעינן ליה על מאי דאסהיד סהדא דלא כפר ליה אלא מודי ליה דאכל וטוען אין אכלי ודילי אכלי: **א"ל אביי מי דמי.** לדרבי אבא: **הסס.** בדר' אבא הוה חד סהדא לאורועי לחוטף קאתי דהא מסהיד יכול לישבע משלם דאילו אתא חד סהדא שמעיד כמותו ברשותו שחטף מפקינן לה מיניה דחוטף ולא תועיל לו שבועה אפי' אם יוכל לישבע: **הכא.** בדין קרקע זה ההוא סהדא לסיועי (ה) ביה קאתי שמעיד שהחזיק בה שלש שנים וזכה בה דאי איכא חד סהדא אחרינא עם זה מוקמינן ליה בידא דמחזיק והיאך תאמר שעל יד עד זה יתחייב שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם והרי לא בא להורע כחו ומ"מ זה יפסיד הקרקע שהרי אין לו עדי חזקה: **אלא אי דמיא** (ו) **לנפשא דרבי אבא לחד סהדא ולתרתין שני ולפירי.** כגון דאתנה דמבעיה לשמעון וא"ל גזלתה לראובן ואכלת פירותיה שנתים וא"ל שמעון זבנתה מיהלי ולית (ז) לשמעון עדי חזקה דדינא הוא לאהדורי לראובן למרה מכיון דלית ליה עדי חזקה ולפירי משתבע דבזביניה אכלתינון דקי"ל הפה שאסר הוא שהתיר ואע"ג דמהדר לה לראובן פירי לא מהדר דהא ליכא סהדי דאכיל הפירות ומיגו דיכול למימר לא אכלי כלל יכול למימר נמי אכלי בזביני ולית ליה עלה אלא שבועה אבל אי איכא סהדי דאכל פירי תרתין שני מחייבין ליה להדורי אפי' פירי כרב נחמן דאמר (נג:) הדרא אראה והדרי פירי ואיתי לאוכן חד סהדא דאכל פירי תרתין שני וכגון שמעיד שלא אכל כי אם ב' שנים דלמא לסיועי לשמעון קאתי אמר שמעון אין אכלי ודילי אכלי שקניתי הקרקע והפירות אפס לא מזהרתי בשטרי הא הוא דאיכא לדמויי לדרבי אבא דאמרינן היכי לידיינו דייני להאי דינא ניחייביה להדורי פירי ליכא תרי סהדי דאכלינהו ואי משום דאודי הא טוען ואמר דידי אכלי וכה"ג ליכא דוראה לחיובא ניפטריה במיגו הא איכא חד סהדא דאמר דאכלינהו לפירי תרתין שני ואינו יכול לכפור בדברי העד לישבע לשקר ניחייביה שבועה נעד אחד דאי הוו תרוייהו מחייבי ליה ממונא וכ"מ שנים מחייבין אותו ממון אחד מחייב אותו שבועה (ח) כי אמרי' עד אחד לשבועה אתי היכא דקא כפר במאי דמסהיד (ח) סהדא חד הוא דמשתבע דלא היו דברים מעולם אבל הכא הא קא מודי דאכל אלא טוען דידי אכלי

דף נד:) אמר (ב) הוהא דאתא לקמיה דר' אמי כו' אמר לפניו רבי אמי רבי אתה אומר כן הכי א"ר יוחנן כו' ומ"מ חבירו היה ולפי שהיה גדול ממנו קורהו רבי ולפי שחבירו היה בא ר' אמי לפניו ליטול עלה ממנו וא"ל זיל שקול לנפשך: **וכל** המחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם. בפ' הנשבעין (שבועות דף מז. וסס) תנן חבורים שנכשל על השבועה מחזיר שבועה למקומה דברי ר"מ ורבי יוסי אומר יחלוקו ומפרש התם רבותינו שבא"י (ג) רבי אבא למקומה למחויב לה ומייתי התם מהך דשמעתין דרבותינו היינו רבי אבא והשתא רב נחמן דפסק התם כרבי יוסי (מ) ועובדא עבד כרבי יוסי יחלוקו לית ליה לר' אבא וקשה לר"י דאמרינן בפרק השואל (ב"מ דף נ): ובסס) בגמ' דהשואל את הפרה לימא תיהוי תיובתיה דרב נחמן דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור ומשני מתני' בשנים עסק שבועה ביניהן כדרבא דאמר רבא מנה לי

מצי דלא דמי לדרבי אבא דהכא חד סהדא לסיועי קאתי בין לקרקע בין לפירות שהרי הוא מעיד שגם הקרקע שלו והא דאמרינן במסקנא אלא אי דמיא (ט) לדרבי אבא לחד סהדא לתרתין שנין ולפירי לא הוה צריך למיפקט ולפירי כיון דעד השתא נמי לא איירי אלא בפירי אלא אגב תרתין שנין נקט נמי לחד סהדא ולפירי:

הוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע. שהרי מודה וא"ת וליהמניה בשבועה במאי דאמר דידי חטפי במיגו דאי בעי אמר לא חטפי וכי תימא דהא לא חזיא מיגו דהא אם אמר לא חטפי היה חייב שבועה דאוריתא לא היא דהא אמר בהמוכר את הבית (לקמן דף ע. וסס) המפקיד אצל חבירו בשטר נאמן לומר המזמתיו לך בשבועה מיגו דאי בעי אמר נאנסו דהוי נאמן בשבועה אע"ג דבנאנסו איכא שבועה דאוריתא ומיהו לפי' ר"ת דפירש שבועה דנאנסו דהתם היא מדרבנן דלא מיחייב שבועה דאוריתא אפילו בנאנסו אלא היכא דאיכא הודאה במקצת אתי שפיר וליכא למימר נמי דהאי לא חזיא מיגו דלא הוה חליף למימר לא חטפי להכחיש את העד אלא שלא יפסלוהו לעדות העד ונעל הנסכא כדאמר בפרק זה בורר (פנהדרין דף כה.) דנעל דבר מהימן למימר [לדידי אוחפן ברבינא] דהא משמע דאי לאו דעד מחייבו שבועה היה פטור והיינו על כרחך במיגו דאי לאו מיגו לאו כל כמיניה למימר דידי חטפי דהא כי איכא תרי סהדי משלם ואינו נאמן לומר דידי חטפי ואומר ר"י דודאי אם לא היה העד מחייבו שבועה היה נאמן במיגו דאי בעי אמר לא חטפי שיכול להעיז פניו להכחיש את העד בלא שבועה אבל השתא דמחייבו שבועה לא מהימן בשבועה ע"י מיגו (י) שהיה יכול להעיז פניו ולישבע בדבר שהעד מכחישו אבל קשה אי ליכא מיגו מאי טעמא דרב ושמואל דפליגי בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז. וסס) אדרבי אבא ופטרי בנסכא דלית להו מתוך שאינו יכול לישבע משלם והשתא אמאי פטרי והא פשיטא דאינו נאמן לומר דידי חטפי בלא מיגו כדפריש' לעיל לכך נראה כמו שפי' ריב"ם דודאי הוי מיגו ולהכי פטרי רב ושמואל דנאמן בשבועה במיגו דאי בעי אמר לא חטפי ור' אבא סבר אע"ג דאית ליה מגו מחייב דכיון דאיכא אחד המחייבו שבועה מן התורה כן הוא הדין שישבע להכחיש את העד או ישלם ואין מועיל לו מיגו ליפטר ואע"ת ור' אבא היכי מפיק לה בפ' כל הנשבעין (שם) מדלתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין דאמר ליה מנה לאבא ביד אביך ואמר חמשין ידענא וחמשין לא ידענא דדייק התם מדאיצטריך קרא למיפטר יורשים ש"מ באביו כה"ג מיחייב אלמא מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם והיכי דייק מינה אנסכא התם ודאי משלם דליכא מיגו אבל דאיכא מיגו מגא לן דמשלם וגראה לר"י דרבי אבא לא הוי טעמיה מקרא אלא מסברא בעלמא כדמפרש הא דקאמר התם כוותיה דר' אבא מסתברא מדתני ר' אמי שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין קרא למיפטר יורשים אתא ולא לחייב האב והא דקאמר התם רב ושמואל האי שבועת ה' וגו' מאי דרשי ביה ה"ק כיון דבאב בכה"ג פטרי אמאי איצטריך קרא למיפטר יורשין וא"ל הא דאמרי' בהכותב (כתובות דף פה. וסס) גבי אבימי בריה דר' אבהו דהוו מסקי ביה זוזי בי חוזאי כו' מתוך דיכלי למימר להד"ס יכלי למימר סיטראי איירי בתר דתקון רבנן שבועת היסת דלא הוי השליח עד דנוגע בעדות הוא כיון דחייב שבועת היסת דאי קודם דתקינו רבנן שבועת היסת הוי השליח עד גמור דנאמן לומר למלוה פרעתי מיגו דאי בעי אמר אהדרתינהו ללוה כדאמר בריש האיש מקדש (קדושין דף מג:) וכיון דאיכא עד היכי מהימניה במיגו דלהד"ס דהוה ליה מחויב שבועה ומתוך שאין יכול לישבע משלם כדאמרינן הכא: ד) **הוה יתיב רבי אבא** קמיה. משמע דר' אבא היה תלמידו של ר' אמי וקשה דאמר בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מז. וסס) א"ר אמי רבותינו שבא"י אמרו אם חזרה שבועה למחויב לה ואמר התם דרבותינו שבא"י היינו ר' אבא ואור"י דאשכחן בפ' חבית (שבת דף קמו:) דקרי רב לרב כהנא ולרב אסי רבותינו אף על גב שהיו תלמידיו אבל קשה לר"י דבאלו מלאות (ב"מ דף כד:) אמר דר' אמי אשכח פרגיות שחוטות אתא לקמיה דר' אבא א"ל זיל שקול לנפשך ולפי ספרים דגרסינן התם ר' אמי אתא לקמיה דר' אסי ניחא טפי אף על גב דרבי אמי היה גדול מר' אסי דבכ"מ מזכיר ר' אמי קודם ר' אסי ובהנזקין (גיטין

היכי נידיינוה דייני להאי דינא לישלם ליכא תרי סהדי ליפטריה איכא חד סהדא לישתבע הא אמר מיחטף חטפה וכיון דאמר דחטפה הוה ליה כגזלן אמר [ו](להו) **רבי אבא** [א]**הוי מחויב שבועה שאינו יכול לישבע וכל המחויב שבועה שאינו יכול לישבע משלם א"ל אביי** [ב]**מי דמי התם סהדא לאורועי קאתי** [ג] **כי אתי אחרינא בהדיה מפקינן לה מיניה הכא לסיועי קא אתי כי אתא אחרינא מוקמינן לה בידיה אלא אי דמיא הא דרבי אבא** [ד]**לחד סהדא ולתרתי שני ולפירי: ההוא**

[ו] [ל"ל ליהן], [ב] [שבועות מ.], [ג] [סס], [ד] שיין לקמן ל"ג ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכי אתי: (ב) רש"ם ד"ה היכי וכו' חד עד שחטף: (ג) ד"ה ליפטריה מלשלם משום הא' מיגו: (ד) ד"ה לישתבע וכו' פסול הוא כגזלן אבל כל שבועות דהא ליכא למימר לישתבע: (ה) ד"ה הכא וכו' לסיועי ליה קאתי: (ו) ד"ה אלא אי דמיא נסכא וכו': (ז) בא"ד ולית לי' לשמעון וכו': (ח) בא"ד במאי דמסהיד חד סהדא התם הוא דמשתבע: (ט) תוס' ד"ה (כדף הקודם) היינו וכו' אלא אי דמיא דרבי כל"ל ואות ל' נמחק: (י) ד"ה הי מחויב וכו' ע"י מיגו שלא היה יכול: (כ) ד"ה הוה יתיב וכו' והנחקון אמר נמי הכוח: (ל) ד"ה וכל וכו' ומפרש התם רבותינו שבא"י דלמקומה כל"ל ומיגות ר' אבא נמחק: (מ) בא"ד כר' יוסי ועבד עובדא כר' יוסי:

מוסף רש"י

לישלם. שאין כל החוטפין נאמנים לומר שלי גזלתי, דא"כ אין לך גזלן שמשלם ואפילו יש עדים (שבועות לב:). **ליכא תרי סהדי.** דחטפה ואיכא למימר מיגו (שם). **ליפטריה.** מלהחזירו שהרי אין כאן שני עדים ומיגו דאי בעי אמר לא חטפתי כי אמר נמי דידי חטפתי נאמן (שם). **איכא חד סהדא.** דחטפה מיניה ואי הוה אמר לא חטפתי היה צריך לישבע להכחיש את העד (שם). **לישתבע.** שבועה שהעד מחייבו (שם). הוה ליה כגזלן. והמתחייב שבועה על פי עד אחד צריך לישבע על מה שהעד מעידו להכחיש את העד הא אינו יכול לישבע על כך שהרי מודה הוא לדברי העד שחטפה והוה הא דאמר גבי אבל כל שבועה זו כגזלן אבל כל שבועות שאינו יכול לישבע עליהן, אף זה בשבועה זו אינו יכול לישבע שהרי מודה בה (שם). הוי מחוייב שבועה. על כחמו אם בא לחייב בה הא אינו עליו לישבע שלא חטף, שאין החוטף נאמן לומר אני חטפתי, חוז היא השבועה שהעד מחייבו לישבע על מה שהעד מעיד ואינו יכול לישבע שהרי מודה לדברי (שם).

עין משפט נר מצוה

מז א מי' פ"ד מהל' טוען הל' ח ופ"ד מהל' גזילה הל' יד סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סי' עה סעיף יג וסי' שמד סעיף ג וסעיף ד:

מח ב ג מי' פט"ז מה' טוען הל' ה סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סי' קמה סעיף ג [וכב חלקם שבועות פ"ז דף שמח:]:

רבינו גרשום

ליכא תרי סהדי. דמסהדי דחטפה מיניה: לישתבע. דדידיה הוה הואיל דליכא אלא עד א'. לא מצי למישתבע דהא מודי דחטפה וה"ל כגזלן: הוה ליה מחויב שבועה ע"פ עד אחד ואינו יכול לישבע משלם. וכי היכי דהכא לא הוי אלא חד סהדא ואוקמוה בידא דחובע ה"נ גבי ארעא דלית בה אלא חד סהדא נוקמה בידיה דחובע א"ל (ר' אמי) [אביי] מי דמי התם חד סהדא דאייתי תובע לאורועי להאי חוטף ולהכחישו קאתי דלא נאמן אלא בשבועה ואי הוה סהדא אחרינא בהדיה מפקינן ליה מיניה לגמרי והכא חד סהדא דאייתי נחבע לסיועיה אתי דמסהיד כוותיה דאכלה שני חזקה: אלא אי בעית לדמינהו לדר' אבא לחד סהדא ולתרתי שנין ולפירא. כגון דאמר ליה מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה מינך זבינתה דאכלתיה שני חזקה ואזל ואייתי חד סהדא ואמר דאכלה תרתי שנין ולא יותר דהשתא האי סהדא מרע לחזקיה אי נמי דאמר אכלה תלת שנין אבל לא זבנה מיניה אלא לפירות ירד בה כדין אריס למחצה ולשליש ולרביע דמכחיש ומרע לדיבוריה והיינו דומיא דחד סהדא דנסכא דמרע לנחבע ומש"ה נמי האי סהדא דמכחיש ליה משוי ליה כגזלן ומתוך שאינו יכול לישבע שאין נשבעין על הקרקעי מחזיר הקרקע: